

Kereskedés hamisított árukkal és szabadkereskedelmi övezetek

**Tudományos adatok a jelenlegi tendenciák
alapján**

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Bevezetés

Sok ország létesített szabadkereskedelmi övezeteket az üzleti tevékenységek fellendítése és a szabadkereskedelem előnyeinek kihasználása érdekében. Ezek az övezetek hozzájárultak a globális gazdaság integrált ellátási láncai számára a kereskedelmi útvonalak kialakulásához. Ugyanakkor a szabadkereskedelmi övezetek viszonylag biztonságos környezetükkel, fejlett infrastruktúrájukkal és enyhébb felügyeletükkel elősegíthetik a jogellenes és bűnözői tevékenységeket is, mint például a hamisított és kalóztermékek kereskedelmét.

Ahhoz, hogy teljesen átlássák, milyen kihívásokkal kell szembenézniük a hamisított és kalóztermékek kereskedelmével kapcsolatban, és azonosíthassák a leghatékonyabb ellenlépéseket, a döntéshozóknak bizonyítékokra van szükségük a szabadkereskedelmi övezetek és a tiltott kereskedelem, ezen belül a hamisított és kalóztermékek kereskedelme közötti kapcsolatra. Jelen tanulmánynak, amelyet az OECD és az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala (EUIPO) közösen készített, pontosan ez a célja, rávilágítva a szabadkereskedelmi övezetek lehetőségeivel a hamisított és kalóztermékek kereskedelme céljából történő visszaélésekre. Köszönetet mondunk a Vámigazgatások Világszervezetének, az Európai Bizottság Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóságának, valamint az Egyesült Államok Belbiztonsági Minisztériumának az adatok biztosításáért, amelyek nélkül egy ilyen tanulmány nem készülhetett volna el.

Nagy örömünkre szolgál, hogy intézményeink együttműködésével elkészülhetett ez a szilárd és egyedülállóan megalapozott kutatás. Meggyőződésünk, hogy munkánk eredményei elősegítik majd olyan innovatív szakpolitikai lehetőségek kidolgozását, amelyek hatékony válaszul szolgálnak a hamisított és kalóztermékek kereskedelme által támasztott kihívásokra.

António Campinos
az EUIPO ügyvezető igazgatója

Marcos Bonturi
az OECD-GOV igazgatója

Előszó

Sok ország létesített szabadkereskedelmi övezeteket a világon, a gazdasági fejlődés élénkítésének egyik módját látva ebben. A szabadkereskedelmi övezetek adókedvezményeket és más szabályozás alóli mentesítéseket kínálnak, ami mind ez ideig a kereskedelemkönnyítést, a cégalapítás és a külföldi befektetések fellendítését szolgálta. Kutatások azt jelzik, hogy a szabadkereskedelmi övezetek száma és a rajtuk átáramló forgalom növekszik.

Bár a szabadkereskedelmi övezetek egyértelmű előnyökkel szolgálnak az övezeteket alkalmazó gazdaságok számára, ugyanakkor fennáll a lehetősége, hogy bünszervezetek visszaélnek az ott kínált lehetőségekkel a hamisított és kalóztermékek forgalmazása és csempészése céljából. Ez kettős aggodalomra ad okot egyrészt a bűnözésnek és a tiltott kereskedelmi tevékenységeknek a felelősségteljes kormányzásra, a közbiztonságra és a jogállamiságra gyakorolt hatása, másrészt a hamisított áruk kereskedelmének a jogtulajdonosok törvényes versenyelőnyére és ebből következően az innovációra, a foglalkoztatásra és a hosszútávú gazdasági növekedésre gyakorolt negatív hatása miatt. A közelmúltban, *A hamisított áruk tényleges kereskedelmi útvonalainak feltérképezése* címmel készült OECD-EUIPO jelentés azonosította a szabadkereskedelmi övezeteken áthaladó hamisítványok tiltott kereskedelme által támasztott kockázatokat és a jogérvényesítési hiányosságokkal kapcsolatos alapvető kihívásokat. Az eredmények ahhoz a feltevéshez vezetnek, hogy úgy tűnik, a hamisítványok tiltott kereskedelmének jelentős hányada áramlik át vagy alapszik a szabadkereskedelmi övezeteken, ami további vizsgálatot igényel.

Az OECD és az EUIPO közös jelentése a hamisított és kalóztermékek kereskedelme és a szabadkereskedelmi övezetek közötti empirikus kapcsolatokat vizsgálja. A jelentés olyan szilárd empirikus bizonyítékokkal szolgál, amelyek dokumentálják ezeket a kapcsolatokat és amelyek az OECD és az EUIPO által korábban, a hamisított és kalóztermékek kereskedelmével kapcsolatban folytatott vizsgálatokon alapulnak. Az OECD-nél ezt a vizsgálatot a tiltott kereskedelemmel szembeni munkacsoport (TF-CIT) felügyelte, amely a bizonyítékokon alapuló kutatásra és fejlett elemzésekre összpontosít annak érdekében, hogy segítse a politikai döntéshozókat a piac tiltott kereskedelem által kihasznált és létrehozott sérülékenységeinek feltérképezésében és megértésében.

A jelentést Piotr Strykowski, az OECD Közigazgatási Igazgatóságának vezető közgazdásza készítette Michał Kazimierczakkal, az EUIPO alá tartozó szellemi tulajdoni jogsértések európai megfigyelőközpontjának közgazdászával, Stéphane Jacobzone osztályvezető-helyettes (OECD) és Nathan Wajzman vezető közgazdász (EUIPO) felügyelete alatt. A szerzők hálájukat fejezik ki Peter Avery és Florence Mouradian (OECD), valamint Claire Castel (EUIPO) közreműködéséért.

A szerzők köszönetet kívánnak mondani az OECD szakértőinek, Rachel Bae-nek, Dominique Guellec-nek és Przemysław Kowalskinak, akik értékes tudásanyaggal és ismeretekkel szolgáltak számukra. A szerzők emellett köszönetüket fejezik ki az OECD tagországjaiból származó szakértőknek és a különféle szemináriumok és műhelytalálkozók résztvevőinek értékes támogatásukért. Különleges elismerésüket fejezik ki prof. Chiara Franzoninak a Politecnico di Milano munkatársának és prof. Jean Marc Siroënnek az Université Paris Dauphine munkatársának.

Az e tanulmányban bemutatott mennyiségi kutatás a Vámigazgatások Világszervezete (WCO) által szolgáltatott, a vámhatóságok általi lefoglalásokról szóló globális adatbázisra támaszkodott, amelyet az Európai Bizottság Adóügyi és Vámuniós Főigazgatósága, az Egyesült Államok Vámügyi és Határvédelmi Hivatala, valamint az Egyesült Államok Bevándorlási és Vámhivatala által közölt regionális adatok egészítettek ki. A szerzők köszönetüket fejezik ki az adatokért és az említett intézmények által nyújtott értékes támogatásért.

Az OECD titkársága köszönetet mond Liv Gaunt, Kate Lancaster, Andrea Uhrhammer és Will Bromberg szerkesztéshez és a kiadvány elkészültéhez nyújtott segítségéért.

Vezetői összefoglaló

A szabadkereskedelmi övezeteknek hosszú múltra visszatekintő és megbecsült szerepük van a világkereskedelemben, amely legalább az 1700-as évekig nyúlik vissza. Számos megkérdőjelezhetetlen előnnyel szolgálnak az üzleti élet és az övezeteket alkalmazó országok számára. Ugyanakkor a csak enyhén szabályozott szabadkereskedelmi övezetek, mivel viszonylag biztonságos környezettel, fejlett infrastruktúrával és korlátozott felügyelettel rendelkeznek, vonzóak az olyan jogellenes és bűnözői tevékenységekben érintett csoportok számára is, mint például a hamisított és kalózttermékek kereskedelme, a csempészs és a pénzmosás.

Jelen tanulmány alátámasztja a szabadkereskedelmi övezetek és a hamisított termékek kereskedelme közötti kapcsolatot. A szabadkereskedelmi övezetek léte, száma és mérete egy országban összefügg az ezen ország gazdasága által exportált hamisított és kalózttermékek értékének növekedésével. Egy gazdaságban megjelenő újabb szabadkereskedelmi övezet átlagosan 5,9%-os emelkedést jelent ezen problémás exportok értékében. A tanulmány egyértelműen megállapította a kapcsolatot egy gazdaság által exportált hamisított áruk értéke és a szabadkereskedelmi övezetekben működő cégek száma és az ezen övezetektől származó exportok összértéke között.

Bár a szabadkereskedelmi övezeteket eredetileg abból a célból hozták létre, hogy megkönnyítsék a tranzitárúk útját azáltal, hogy a kereskedőket mentesítik számos vámalkiság elvégzésének kötelezettsége alól, amelyek egyéb esetben egy országba fogyasztási célból behozott árukra vonatkoznak, de az idők folyamán ezek az övezetek átalakultak. A külföldi befektetések vonzásának és a gazdasági fejlődés és növekedés előmozdításának fontos eszközévé váltak, különösen a fejlődő országokban, ahol ezeknek az övezeteknek a segítségével nagy fejlődési ugrás érhető el a gazdaságban. Ugyanakkor a fejlett gazdaságok számára is előnyökkel szolgálnak ezek az övezetek, ezt bizonyítja, hogy egyedül az Egyesült Államokban több száz ilyen övezet működik.

Az övezeteknek sok formája létezik, és az egyes országok sajátos jogszabályai és előírásai vonatkoznak rájuk. Ebből következően a vállalkozások és az övezeteket alkalmazó országok költsége és haszna gazdaságként jelentősen különbözik. A vállalkozások számára az övezetek számos előnyt biztosítanak, többek között adó- és vámkedvezményeket, az övezeteket alkalmazó ország vámterületéhez képest nagyobb rugalmasságot a munkaügyi és bevándorlási szabályok tekintetében, a vállalati tevékenységek enyhébb szabályozását és ellenőrzését, kevesebb korlátozást a vállalati tevékenységekre vonatkozóan és további lehetőségeket az áruk különböző piacokon történő forgalmazására. Ráadásul, bár az ilyen övezetben történő letelepedésnek vannak költségei, ideértve különböző speciális övezeti díjakat is, ezek általában kevésbé megterhelőek, sőt talán még alacsonyabbak is, mint azok a költségek, amelyek akkor merülnének fel, ha a vállalkozást az övezeteket alkalmazó ország vámterületén alapítanák.

Az övezeteket alkalmazó országok számára a szabadkereskedelmi övezetek olyan szempontból előnyösek, hogy vonzzák a külföldi befektetéseket, munkahelyeket teremtenek és növelik az exportteljesítményt. Ezeket az előnyöket ugyanakkor az övezeteket alkalmazó országok csak azon az áron élvezhetik, hogy a kormányok lemondani kényszerülnek bevételekről, és az övezetben folyó tevékenységből származó nyereséget gyakran a veszteségek kiegyenlítésére fordítják. Ezenfelül ezek az esetleges gazdasági előnyök csak azokra az övezeti tevékenységekre vonatkoznak, amelyeket máskülönben nem kezdtek volna meg az övezeteket alkalmazó ország vámterületén.

Ugyanakkor az államok és a vállalkozások gazdasági költségein és hasznán túl ezek a csak kevésbé szabályozott övezetek vonzóak a jogellenes és bűnözői tevékenységekben érintett csoportok számára is. Néhány övezet óhatatlanul is elősegítette a hamisított és kalózttermékek kereskedelmét, a csempésztést és a pénzmosást. A problémát súlyosbítja, hogy a kormányok nem biztosítanak megfelelő rendőri felügyeletet az övezetekben. Ez abban az esetben fordulhat elő, amikor az övezeteket külföldi gazdálkodó egységekként kezelik, amelyek kívül esnek a hazai rendőrségi tevékenységek hatáskörén. Ha a zónákat magánjogi jogalanyok működtetik, vélhetően ezen magánszemélyeknek elsődlegesen az áll érdekében, hogy megtalálják a módját az övezet minél nagyobb arányú kiterjesztésének és hogy az övezet vállalkozásai számára nyereséges szolgáltatásokat nyújtsanak. Ebből következően feltehetően nem fűződik közvetlen érdekük ahhoz és/vagy nincs kapacitásuk arra, hogy rendvédelmi tevékenységet folytassanak. Talán a képességük vagy a felhatalmazásuk is hiányzik ahhoz, hogy hatékonyan felügyeljék az övezetben zajló tevékenységeket. Bebizonyosodott, hogy még azokon a helyeken is, ahol a kormányzati szervek aktívan részt vesznek az övezetben zajló tevékenységek ellenőrzésében, az együttműködés ezen szervek és a övezet működtetői, különösen a magánjogú működtetők között gyenge lehet, ami további lehetőséget kínál a rossz-szándékú szereplőknek arra, hogy a zónák adta lehetőségeket a saját tiltott tevékenységeik érdekében kihasználják.

Nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt sürgős szükség van hatékonyabb lépések megtételére és eredményesebb egyeztetésre annak érdekében, hogy az övezetek működését ne ássák alá a tiltott tevékenységek. Ez a probléma felkeltette az OECD, az EUIPO, az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF), az Európai Rendőrségi Hivatal (Europol), a Vámigazgatások Világszervezete (WCO), a Kereskedelmi Világszervezet (WTO), az Interpol, az ENSZ kábítószerrel és bűnözéssel foglalkozó irodája és az Egészségügyi Világszervezet (WHO) figyelmét. A következő szervezetek tettek javaslatokat a helyzet kezelésére: a Karibi Pénzügyi Akció Munkacsoport, a Peso Feketepiaci Átváltási Rendszere Elleni Küzdelemre Alakult Többoldalú Szakértői Munkacsoport, a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara és a Nemzetközi Védjegyszövetség.

A nemzetközi közösség együttműködésével biztosítható, hogy a szabadkereskedelmi övezetek továbbra is a nemzetközi kereskedelem fejlesztésének fontos intézményei maradjanak anélkül, hogy elősegítsék a tiltott tevékenységeket. E két cél egymással nem összeegyeztethetetlen.